

فقه القرآن

تأليف
آية الله العظمى
قطب الدين أبي الحسين
سعيد بن هبة الله الراوندي

«فقه القرآن»؛ تلاشی برای استفاده از ظرفیت قرآن در فقه شیعه

«فقه القرآن» اثری تفسیری به قلم قطب راوندی از علمای بزرگ شیعه در قرن ششم هجری است.

«فقه القرآن» اثری تفسیری به قلم قطب راوندی از علمای بزرگ شیعه در قرن ششم هجری است. مؤلف در این اثر به تفسیر و بیان آیات احکام قرآن مجید پرداخته است و آن را بر اساس ابواب کتب فقهیه از طهارت تا دیات تدوین کرده است.

به گزارش ایبنا، «فقه القرآن» اثری تفسیری به قلم قطب راوندی از علمای بزرگ شیعه در قرن ششم هجری است. این اثر در موضوع فقه آیات قرآن کریم در دو مجلد به زبان عربی به رشته تألیف درآمده است.

مؤلف در این اثر به تفسیر و بیان آیات احکام قرآن مجید پرداخته است و آن را بر اساس ابواب کتب فقهیه از طهارت تا دیات تدوین کرده است.

زندگینامه قطب راوندی

قطب الدین سعید بن عبدالله بن حسین بن هبة الله راوندی کاشانی معروف به قطب راوندی، محدث، مفسر، متکلم، فقیه، فیلسوف و مورخ بزرگ شیعه در قرن ششم هجری قمری بود.

وی از شاگردان شیخ طبرسی صاحب تفسیر مجمع البیان بوده و ابن شهر آشوب از شاگردان معروف او بود. وی دارای تالیفات بسیاری در علوم مختلف است که از معروف ترین آنها کتاب الخرائج و الجرائح می باشد. او در صحن حرم حضرت معصومه (ع) دفن شده است.

قطب الدین، علاوه بر پدر، از محضر بزرگان دیگری استفاده کرده است. افکار بزرگ شخصیت هایی چون شیخ صدوق، سید مرتضی، سید رضی و شیخ طوسی، با نقل حدیث از شاگردان آنان، در اندیشه و تفکر او جای پیدا کرده است.

بنابر آنچه در ریاض العلماء آمده است، قطب الدین روایاتی از بزرگان حدیث در شهرهای اصفهان، خراسان و همدان شنیده و نقل کرده است و از این روزنه می توان به مسافرت های علمی او به شهرهای مختلف پی برد. چنانکه قرار داشتن قبر او در شهر قم، دلیلی بر استفاده او از محضر استادان آن دیار است.

قطب الدین راوندی در زمره مردان بزرگی است که با دانش فراوان خود پس از بهره مندی از علوم مختلف و تبحر در آنها، در بیشتر رشته های علوم اسلامی تبحر و تخصص خود را به نمایش گذارد. از جمله آثار او می توان به ام القرآن، خلاصة التفاسیر، شرح آیات المشکله فی التنزیه، اللباب فی فضل آیه الکرسی، الناسخ و المنسوخ من القرآن اشاره کرد. انگیزه مولف از نگارش تفسیر

مؤلف در بیان انگیزه خود از نگارش این تفسیر، در مقدمه کتاب چنین آورده است: «چیزی که مرا برانگیخت تا دست به نگارش چنین کتابی بزنم این بود که در میان پژوهشگران کتابی را نیافتم که به خوبی به بررسی این مهم پرداخته باشد؛ یعنی کتابی که در آن فقه قرآن یا سخنان خداوند متعال بررسی شده باشد در دست نبود. پس بر آن شدم که در مورد همه مباحث مربوط به آن مانند لفظ و معنی و ظاهر و باطن آیاتی که درباره احکام شرعی فرو فرستاده شده است به بررسی بپردازم.

نظر علمای شیعه این است که ما پس از روایات محکم و معتبری که از ائمه معصوم (ع) داریم با بودن اجماع، دیگر یقین پیدا می کنیم که به چشمه زلال معرفت دست یافته ایم؛ ولی چه زیبا است، که افزون بر سخنان امامان معصوم (ع) آیاتی از قرآن نیز باشند که چشمان ما را روشن نمایند و دلیل ما را محکم و یقین ما را فزونی بخشند. به این خاطر دست به کار نگارش این کتاب شدم تا با میانی و استدلال های محکم خود، خواننده را راضی و بی نیاز سازد و به راحتی به درک مطالب آن نایل آید بی آن که سخن به درازا کشد و در بیان مقصود، ایجاد اخلال نماید و هر فقیه دانشمندی با دیدنش آن را تصدیق نماید و به آن رضایت دهد؛ و از خداوند متعال انجام این مهم را خواستارم.»

ویژگی های تفسیر

این کتاب، در نهایت ایجاز و اختصار نگاشته شده است؛ به طوری که در بیشتر موارد، ایجاز سبب ابهام آن می شود.

چنانکه اشاره شد کتاب حاضر به ترتیب مباحث فقهی، یعنی از طهارت تا دیات نگاشته شده است و گفتنی های درخور توجه، که با مباحث تفسیری و فقهی در هم آمیخته شده، در آن به خوبی خودنمایی می کند.

نوشته های ایشان از نظریات شیخ طوسی در دو کتاب «التبیین فی تفسیر القرآن» و «الاستبصار فیما اختلف فیه من الاخبار» تاثیر پذیرفته، به گونه ای که توجه خاصی به نظریات سیدمرتضی علم الهدی در کتاب «الانتصار فی انفرادات الامامیه» کرده است البته این بدان معنا نیست که مؤلف از قدرت اجتهاد و استنباط بی بهره بوده، زیرا در بسیاری جاها می بینیم که وی همانند فقیهی قدرتمند، به بررسی و تحلیل مباحث فقهی و تفسیری می پردازد و نظریات جدید و استواری را مطرح می سازد.

یکی دیگر از ویژگی های این کتاب تلفیقی نوین است که ایشان توانسته میان نظریات فقهی و تفسیری که به ظاهر با هم اختلاف دارند به نوعی سازگاری ایجاد کند. گاهی که به منابع فقهی و روایی مراجعه می کنیم، گمان می رود علما و دانشمندان اسلامی در این زمینه با هم اختلاف نظر دارند، ولی پس از آن که به این کتاب برمی گردیم، با شگفتی می بینیم که ایشان آن نظریات را جمع کرده و با بیان ساده و زیبایی یک جا آورده است.